

Datum
2012-10-29Dnr
11-6906Ert datum
2012-02-09Ert dnr
N2012/695/E

Analysavdelningen
Enheten för policyanalys
Rurik Holmberg
016-544 22 87
rurik.holmberg@energimyndigheten.se

Näringsdepartementet
10333 Stockholm

Redovisning av uppdrag att analysera konkurrensförhållanden på den svenska energitjänstemarknaden

Härmed översänds rapporten ”Finns det konkurrenshinder på marknaden för energitjänster?”

Enligt regeringens uppdrag N2012/695/E ska Statens energimyndighet analysera förhållandena på den svenska marknaden för energitjänster. Vid genomförandet av uppdraget ska Energimyndigheten samråda med Energimarknadsinspektionen och Konkurrensverket. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet senast den 31 oktober 2012.

I denna rapport konstateras att Energimyndighetens uppfattning är att marknadens aktörer visserligen upplever att det förekommer hinder för konkurrensen på energitjänstemarknaden, men att dessa hinder är av varierande slag och att inga specifika hinder är framträdande.

Zofia Lublin

Stf. Generaldirektör

Rurik Holmberg

Handläggare

Analysavdelningen
Enheten för policyanalys
Rurik Holmberg
016-544 22 87
rurik.holmberg@energimyndigheten.se

**Ärende: Regeringsuppdrag att analysera
konkurrensförhållanden på den svenska
energitjänstemarknaden**

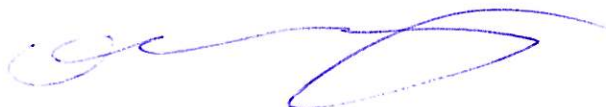
Generaldirektören beslutar

att godkänna utredningen Finns det konkurrenshinder på marknaden för
energitjänster?

Zofia Lublin

Stf. generaldirektör

Rurik Holmberg

Handläggare

Vid den slutliga handläggningen
har därutöver deltagit:

Anneli Eriksson, Anita Aspegren, Bengt
Boström, Anne Nordstedt, Kadre Pari

Kopia: Erik Brandsma, Klaus Hammes, Registrator

Finns det konkurrenshinder på
marknaden för energitjänster?

Förord

Enligt uppdrag från Regeringskansliet ska Energimyndigheten genomföra en fördjupad analys av konkurrensförhållanden inom olika segment av energitjänstemarknaden. Särskilt ska konkurrensförhållandet mellan å ena sidan energibolag och å andra sidan övriga företag som erbjuder energitjänster analyseras. Även förhållandet mellan kommunalägda bolag och andra företag som erbjuder energitjänster ska analyseras.

I denna utredning är formuleringen ”fördjupad analys” utgångspunkten. Det institutionella ramverket är redan känt, liksom också mycket av själva verksamheten på marknaden, som exempelvis inom vilka segment företagen är aktiva. Däremot verkar det fortfarande finnas perspektiv på aktörernas egna uppfattningar om förhållandena på marknaden som bör klarläggas. Av denna anledning har utgångspunkten för denna utredning varit företagens egna utsagor och synpunkter, vilka inhämtats dels genom en enkät, dels genom intervjuer. Ett grundantagande har varit att åsikter och uppfattningar också styr handlingar. Det här betyder att aktörernas egna röster bildar ett slags genomgående tema i denna utredning för att på så sätt bidra till en fördjupad insikt i aktörernas drivkrafter.

Det tål påpekas att Energimyndigheten inte nödvändigtvis delar de åsikter som kommer till tals i detta sammanhang.

Beställarnas, dvs. kundernas, perspektiv behandlas inte annat än marginellt i denna utredning. En anledning är att detta perspektiv kommer att ges större uppmärksamhet i den kommande utredningen om certifieringssystem. En annan anledning är att detta upplägg i stora drag följer Energimyndighetens tidigare rapport (ER 2011:06) med fokus på företagen som utför energieffektiviseringstjänster.

I denna utredning har ett flertal personer varit involverade på olika sätt. Mattias Törnell, Stiva Yacoub, Anna Lock, Daniel Friberg, Glenn Widerström, Nathalie Adilipour och Sara Björkroth. Projektledare har varit Rurik Holmberg.

Uppdraget har skett efter samråd med Energimarknadsinspektionen och Konkurrensverket.

Zofia Lublin

stf. Generaldirektör

Rurik Holmberg

Projektledare

Innehåll

Förord.....	1
1. Sammanfattning.....	5
2. Bakgrund.....	7
3. Inledning.....	9
4. Metod.....	11
5. Hur uppfattas konkurrensen på marknaden för energitjänster?.....	14
5.1. Utvecklingen på marknaden.....	14
5.2. Beställarkompetensen.....	19
5.3. Sammanfattning.....	19
6. Konkurrensen inom olika segment av energitjänstemarknaden.....	21
6.1. Energistatistik.....	21
6.2. Energibesiktning/energikartläggning.....	24
6.3. Energideklaration.....	25
6.4. Energirådgivning.....	26
6.5. Energianalys.....	27
6.6. Energieffektivisering.....	28
6.7. Laststyrning.....	29
6.8. Serviceavtal.....	29
6.9. Energitjänsteavtal för drift och underhåll.....	30
6.10. Prestationsavtal.....	32
6.11. Funktionsavtal.....	33
6.12. Sammanfattning.....	34
7. Finns det hinder för konkurrensen?.....	36
7.1. Allmänt.....	36
7.2. Upphandlingsreglerna.....	37
7.3. Kommunallagen och konkurrenslagstiftningen.....	39
7.4. Övriga perspektiv.....	41
7.5. Hinder p.g.a. marknadens funktioner.....	43
7.6. Inga hinder.....	45
7.7. Sammanfattning.....	46
8. Vad missgynnar eller gynnar marknaden?.....	47
8.1. Vad missgynnar?.....	47
8.2. Vad gynnar marknaden?.....	48
8.3. Hur kan man avlägsna hinder för konkurrensen?.....	49
8.4. Sammanfattning.....	51
9. Referenser.....	52
Bilaga 1. Enkät svar om vissa segment.....	53
Bilaga 2. Enkäten.....	66
Bilaga 3. Utskick med intervjufrågor.....	70

1. Sammanfattning

Denna utredning bygger på dels en webbenkät som skickades ut till företag verksamma på marknaden för energitjänster, dels på intervjuer med enskilda företag. Avsikten har varit att någorlunda representativt återge rådande uppfattningar bland företagen på marknaden för energitjänster. Eftersom man kan utgå ifrån att **uppfattningar ofta styr handlingar** finns det anledning att hålla fokus på uppfattningarna och på detta sätt bidra till kunskapen om drivkrafterna för företagens agerande på marknaden.

Marknaden för energitjänster består egentligen av **flera marknader** (som i denna utredning kallas segment), men för enkelhetens skull används här den övergripande termen energitjänstemarknaden.

Marknaden för energitjänster har vuxit de senaste två åren, enligt tillgänglig data. Framöver kommer den definitivt att växa. Detta anser den absoluta merparten av de företag som tillfrågats i samband med denna utredning. Denna uppfattning delas oberoende av företagets storlek, huvudman eller huruvida företaget också säljer energi. En växande marknad skapar optimism hos aktörerna och kan antas minska konfliktbenägenheten dem emellan, vilket syns tydligt i enkätsvaren. Det finns så att säga utrymme för alla.

De allra flesta aktörer på den svenska marknaden för energitjänster **upplever konkurrens**. Detta gäller både marknaden som helhet och enskilda segment av den. Endast inom segmentet funktionsavtal (se avsnitt 6.11) förekommer att mer än vart tredje företag inte upplever konkurrens. Uppfattningen bland olika kategorier av företag, dvs. ägarförhållanden, storlek och energiförsäljning, är snarlika inom de allra flesta segment. Det går således inte att dra slutsatsen att vissa kategorier av företag skulle uppfatta förhållandena på marknaden fundamentalt annorlunda än andra kategorier.

I de fall då aktörer uppger att **konkurrens inte förekommer** är anledningarna varierande. I vissa fall handlar det om faktorer som förekommer på alla marknader, som t.ex. mycket långt gången specialisering, dvs. att man valt att verka inom en snäv nisch, ett visst geografiskt område eller mot ett avgränsat kundsegment. I andra fall beror avsaknaden av konkurrens på vissa för energitjänstemarknaden typiska drag, som t.ex. att ett företag slutit ett s.k. prestationsavtal med en viss kommun. Ett sådant avtal innebär ofta att praktiskt taget alla energitjänster då omfattas av avtalet under en viss tid. Också ramavtal för upphandling kan försvåra för i synnerhet mindre aktörer, eftersom ramavtal binder upp beställaren.

Även om konkurrensen är allmänt utbredd på marknaden för energitjänster upplever aktörerna att det **förekommer flera hinder**. Dessa hinder kan grovt taget delas in i hinder som är en konsekvens av lagar eller myndighetsverksamhet samt i hinder som är en följd av marknadens egen utveckling. Vissa bestämmelser i lagen om offentlig upphandling, kommunallagen och konkurrenslagen upplevs

som problematiska. Andra hinder kan tillskrivas marknadens nuvarande utvecklingsfas, som t.ex. att uppfattningarna om beteendekodex skiljer sig mellan företagen. Även bristande beställarkompetens ses som ett hinder. Inom specifika segment av energitjänstemarknaden påtalas specifika hinder, som t.ex. tillgången till energistatistik eller att regionala energikontor anses utföra uppgifter som egentligen borde överlåtas åt marknaden.

Lagen om offentlig upphandling uppfattas utestänga främst små aktörer, eftersom den offentliga sektorn många gånger slår ihop energitjänster till en större helhet och utlyser sedan detta som ett enda uppdrag. Mindre företag har betydligt svårare än stora att vinna dessa uppdrag. Detta kan dock även uppfattas som en fråga om beställarkompetens.

Flera kommunalägda energibolag kritiska till bestämmelserna i **kommunallagen och konkurrenslagen** som reglerar dessa bolags möjlighet att konkurrera fritt, t.ex. utanför den egna kommunen eller inom sektorer som inte uttryckligen handlar om att sälja energi. Icke-kommunalägda företag kan däremot uppfatta att de kommunalägda bolagen har fördelar p.g.a. sina huvudmän. Följden blir dock att ovissheten kring lagarnas tillämpning har en återhållande inverkan på marknaden, inte minst om det handlar om verksamheter som de kommunala bolagen skulle göra om de var säkra på att det var tillåtet, men som privata aktörer av en eller annan anledning inte vill göra.

Hinder som inte beror på lagstiftning kan vara t.ex. bristande kunskaper hos både beställare och utförare men också t.ex. komplexiteten i själva verksamheten. För att undanröja denna typ av hinder föreslår marknadens aktörer aktivare information från bl.a. Energimyndigheten men även konkreta förenklande verktyg som skulle klargöra kostnader och besparingar på ett entydigt sätt.

Energimyndigheten noterar att det framkommit **flera värdefulla synpunkter** under genomförandet av uppdraget. Dessa synpunkter ämnar Energimyndigheten ta tillvara.

2. Bakgrund

Enligt uppdrag ska Energimyndigheten genomföra en fördjupad analys av konkurrensförhållanden inom olika segment av energitjänstemarknaden. Särskilt ska konkurrensförhållandet mellan å ena sidan energibolag och å andra sidan företag som erbjuder energitjänster analyseras. Även förhållandet mellan kommunalägda bolag och andra företag som erbjuder energitjänster ska analyseras.

I denna utredning är formuleringen ”fördjupad analys” utgångspunkten. Det institutionella ramverket är redan känt, liksom också mycket av själva verksamheten på marknaden, som exempelvis inom vilka segment företagen är aktiva. Energimyndigheten har tidigare analyserat marknaden för energitjänster och kom då fram till att det förekommer konkurrensförhållanden som inverkar hämmande på marknaden.¹ Det huvudsakliga mervärde denna utredning är tänkt att ge är aktörernas egna uppfattningar om vilka förhållanden som faktiskt inverkar hämmande, i den mån sådana faktiskt förekommer.

I den tidigare analysen av marknaden för energitjänster kom Energimyndigheten fram till att det behövs fler affärsmodeller med olika typer av energitjänster med kundernas efterfrågan som central komponent. En väl fungerande marknad för energitjänster är beroende av ett stort och ökande utbud av olika energitjänster från olika aktörer.

Vidare fann den tidigare analysen att drivkrafterna att agera på marknaden ser olika ut beroende på kategori av aktör. Viktiga generella drivkrafter är det ökade behovet och intresset hos kunderna, framdrivet av ett allmänt moderniseringsbehov inom det befintliga byggnadsbeståndet, ökande energipriser och skärpta politiska miljömål eller miljökrav. En drivkraft under stark utveckling är att flera fastighetsägare vill positionera sig som miljöanpassade förvaltare genom att energiklassa sitt fastighetsbestånd.

Även om den tidigare analysen pekade på en i många stycken fungerande marknad med ett diversifierat utbud av tjänster var det ändå sammanfattningsvis Energimyndighetens bedömning att:

1. Marknaden för energitjänster har långt större potential än vad som hittills uppnåtts
2. Leverantörerna bör arbeta fram fler affärsmodeller och verka för större

---

¹ Analys av den svenska marknaden för energitjänster, ER 2011:06

transparens

3. Beställarnas förståelse för vad energitjänster är och vad de kan leverera är kritiskt för marknadens utveckling

4. Det finns ett behov av fler leverantörer inom komplexa energitjänster

5. Framförallt de större energibolagen bör höja aktiviteten inom energitjänsteområdet.

Energimyndigheten konstaterade i den tidigare analysen att dess roll främst är att öka beställarnas förståelse för energitjänster. Energimyndigheten verkar för att strukturera och definiera de olika energitjänsterna samt ge ut rekommendationer inom olika områden, exempelvis när det gäller uppföljning av uppnådd besparing eller vad som bör ingå i en energikartläggning. Energimyndigheten planerar även att ge olika utbildningar, framförallt inom komplexa energitjänster, samt uppdatera analysen årsvis för att löpande följa utvecklingen på energitjänstemarknaden.

3. Inledning

Begreppet energitjänstemarknaden kan i sig vara något missvisande, eftersom det ytterst handlar om flera sinsemellan olika marknader. I detta sammanhang ska dock energitjänstemarknaden uppfattas som en övergripande term, som inrymmer flera olika marknader. Dessa marknader kallas i denna utredning segment. Ytterst få företag är dock aktiva inom samtliga segment och företag verksamma inom olika segment möter skilda villkor och har skilda förutsättningar. I denna utredning används dock genomgående begreppet energitjänstemarknaden, eftersom det trots detta existerar en del gemensamma nämnare samtidigt som gränsdragningen mellan vissa segment är långt ifrån entydig.

Marknaden för energitjänster är relativt liten, åtminstone mätt i antalet verksamma företag. Det är dock ytterst vanskligt att försöka uppskatta antalet företag på en marknad som inte är klart avgränsad, eftersom antalet beror på var gränsen dras. Exempelvis anger en konsultrapport från år 2009 antalet energitjänsteföretag till 27.² Denna siffra verkar dock gälla en mycket snävt avgränsad del av hela den marknad som i denna utredning betraktas som marknaden för energitjänster. I Energieffektiviseringsutredningens slutbetänkande från år 2008 angavs siffran 3 300, som inkluderar ett stort antal enmansföretag (ca 2000). Denna siffra gäller dock en uppenbart bredare kategori.³ I själva verket torde antalet företag verksamma inom det som här kallas energitjänstemarknaden vara långt mindre, kanske en tiondedel av denna siffra, beroende på gränsdragningar. I samband med denna utredning har Energimyndigheten använt sig av medlemsregister i Energieffektiviseringsföretagen samt Svensk Energi och uppskattar delvis på basen av detta material att antalet aktiva företag på den marknad som analyseras kan uppgå till högst några hundra, men sannolikt närmare ett par hundra. I grunden är dock detta en fråga om definitioner och gränsdragningar.

Inom varje enskilt segment av marknaden är dock antalet aktiva företag betydligt mindre. Av denna anledning ger ett enskilt företags uppfattning eller erfarenhet stort genomslag i en undersökning baserad på procentuella andelar. Följaktligen bereds i denna utredning stort utrymme för företagens egna synpunkter, i sådan form som de själva uttryckt dem. Energimyndigheten vill dock poängtera att det handlar om uppfattningar och erfarenheter hos specifika aktörer och att de därigenom inte äger allmän giltighet, men p.g.a. marknadens ringa omfattning kan

---

² Task 2.1. National Report on Energy Service Business in Sweden. Energy Efficiency Services. Market Development. Energy and energy service companies. Change Best, Lund University 2009. Rapport av Christian Stenqvist och Lars J. Nilsson. Rapporten anger siffran 27 på basen av Lindgren K. (2009). *Transforming the Efficiency Gap into a Viable Business Opportunity: An Evaluation of the Swedish ESCO Experience*. Master Thesis at Department of Technology and Society, Environmental and Energy Systems Studies LTH, Lund University.

³ SOU 2008:110 *Vägen till ett energieffektivare Sverige*. Siffran 3 300 är 2007 års siffra för företag inom tekniks konsultverksamhet inom energi-, miljö- och VVS-teknik (SNI kod 71124 år 2007)

de bidra till en bättre förståelse för energitjänstemarknadens funktionssätt. Inte minst som kontrast och fördjupning till en undersökning baserad på andelar kan enskilda aktörers perspektiv i verbal form ge en bättre underbyggd undersökning.

Det är även skäl att framhålla att åsikter ofta styr handlingar, dvs. genom att lyssna in åsikter kan man bilda sig en uppfattning om de bakomliggande orsakerna till aktörernas agerande. Man kan t.ex. föreställa sig att en grupp aktörer agerar på ett sätt som går stick i stäv med avsikten bakom det institutionella ramverket. I sådana fall kan en undersökning av aktörernas åsikter ge en klarare uppfattning av drivkrafterna bakom utvecklingen. Det är självfallet inte uteslutet att aktörernas uppfattningar vilar på direkt felaktiga tolkningar av det institutionella ramverket. I sådana fall måste man känna till förekomsten av denna felaktiga tolkning för att kunna nå ut med korrekt information.

Att även studera beställarnas uppfattningar om konkurrensförhållandena kunde vara motiverat. I denna undersökning ägnas dessa dock endast marginell uppmärksamhet av den anledningen att huvudfokus här är enligt uppdraget förhållandet mellan kommunalägda företag och andra företag samt mellan företag med energiförsäljning och företag utan energiförsäljning. Det kan antas att beställarna inte i första hand är engagerade eller ens insatta i denna typ av frågor, utan det primära för deras vidkommande är utbudet av fullgoda energitjänster till konkurrenskraftiga priser, oberoende av det inbördes förhållandet mellan olika kategorier energitjänsteleverantörer. Å andra sidan kunde en fördjupad studie av beställarnas uppfattningar vara motiverat av samma anledning som tidigare nämnts är central i denna utredning, nämligen att uppfattningar ofta styr handlingar. För att bättre förstå den ännu relativt omogna energitjänstemarknadens sätt att fungera kan en fördjupning i beställarnas uppfattningar utgöra ett viktigt bidrag. Den årliga uppföljande analysen av den svenska marknaden för energitjänster som nämns i avsnitt 2 kunde vara ett tänkbart forum för en sådan analys.⁴

Energimyndigheten vill följaktligen betona att det i stor utsträckning alltså handlar om synpunkter och åsikter hos enskilda aktörer på marknaden för energitjänster och att dessa synpunkter och åsikter inte nödvändigtvis delas av Energimyndigheten. Det bör också poängteras att vissa synpunkter rentav kan vara faktamässigt inadekvata, men i detta sammanhang finns ingen ambition på att argumentera mot denna typ av tolkningar hos enskilda aktörer. En slutsats som följer på detta är att olika myndigheter har skäl att notera existensen av sådana uppfattningar och vid behov anpassa sin informationsverksamhet.⁵

---

⁴ En analys av vissa kundsegments behov har gjorts av Fjärrsyn: *Energitjänster – med kunden i centrum*, Rapport 2012:03

⁵ Vissa uppenbart felaktiga påståenden i intervjuerna har dock utelämnats.

4. Metod

För detta uppdrag har synpunkter inhämtats direkt från aktörer på marknaden för energitjänster genom dels en enkät, dels intervjuer (se bilaga 2 och 3).

Under maj och juni 2012 skickade Energimyndigheten ut en webbenkät till företag samt några branschorganisationer verksamma inom de områden som kan sammanfattas som energitjänster. Antalet företag som enkäten skickades till var 120 och av dessa svarade 52. Alla svarade dock inte på samtliga frågor och ofta är andelen ”icke-svar” hög, upp till 50 % på vissa enskilda frågor. Av denna anledning och eftersom det totala *antalet* svarande är låg är det skäl att undvika alltför långtgående slutsatser på basen av denna enkät. Trots dessa reservationer är det Energimyndighetens bedömning att enkätsvaren ger information med acceptabel precision för att man ska kunna få en uppfattning av dagsläget.

Utöver enkäten gjorde Energimyndigheten 23 intervjuer med företag verksamma på den svenska marknaden för energitjänster. Dessa företag fanns med även bland de som fick sig en enkät tillskickad. Energimyndigheten strävade efter en någorlunda jämn fördelning av olika typer av företag (t.ex. kommunalägda företag och andra), men i övrigt var urvalet slumpmässigt. Intervjuerna genomfördes under sommaren 2012, dvs. under semesterperioden, vilket antagligen hade en inverkan på deltagandet.

Det finns ingen entydig definition på begreppet energitjänstemarknad och här har Energimyndigheten följt den indelning i segment som gjordes i Energimyndighetens rapport ”Analys av den svenska marknaden för energitjänster”,⁶ men självfallet är även andra indelningar möjliga.⁷

Segmenten som energitjänstemarknaden indelats i är följande:

- 1) Energistatistik (detaljerad information om slutanvändares energianvändning)
- 2) Energikartläggning/energibesiktning (genomgång av energianvändning i byggnader eller system)
- 3) Energideklaration (verktyg för att fastställa energianvändningen och föreslå åtgärder till minskad användning)
- 4) Energirådgivning
- 5) Energianalys (utgående från energikartläggning eller –besiktning förslås åtgärder)
- 6) Energieffektivisering (själva genomförandet av energibesparande åtgärder)

---

⁶ ER 2011:06

⁷ För en detaljerad diskussion om olika typer av energitjänster, se Adilipour & Göras Königsson (2012).

- 7) Laststyrning (jämnar ut eller förändrar effektuttaget eller energianvändningen över tid)
- 8) Serviceavtal (säkerställer energileveranser eller funktioner i byggnad eller energikrävande system)
- 9) Energitjänsteavtal för drift och underhåll (som ovan, men med större ansvarstagande, inkl. drift och service, samt att energitjänsteföretaget får del av besparingarna)
- 10) Prestationsavtal (Energitjänsteföretaget tar helhetsgrepp ur energiperspektiv och får del i kostnadsbesparingar över avtalad nivå och delar på risk (t.ex. EPC). Här ingår även incitamentsavtal, avtal för delad besparing och garanterad förbrukning)
- 11) Funktionsavtal (dvs. levererad nytta i stället för såld mängd energi).

Svaren är i sin tur grupperade efter tre **kategorier företag**:

- 1) Företagens ägarstruktur,
- 2) Storlek
- 3) Huruvida företagen även är energileverantörer.

Den förstnämnda kategorin delar in företagen i grupperna kommunalägda och "andra", den andra kategorin i grupperna små, medelstora och stora företag medan den sista kategorin delar in företagen i grupperna sådana som har energiförsäljning och sådana som inte har det. De två första indelningarna bygger på företagens egna svar i enkäten, medan den sistnämnda indelningen gjorts av Energimyndigheten efter kontroll.

Att dela in företagen efter storlek ingår visserligen inte explicit i uppdraget, men Energimyndigheten bedömer att beaktandet av denna aspekt tillför värdefull information.

För att deltagarna ska kunna räkna med anonymitet har svaren kodats. Avsikten är dock att kodningen ska vara sådan att läsaren omedelbart kan se huruvida det handlar om ett kommunalt energibolag eller annat, huruvida bolaget är stort, medelstort eller litet samt huruvida bolaget säljer energi eller inte. I vissa fall förekommer att en intervjuad person vid ett företag också är representant för en branschorganisation. I sådana fall görs där det är möjligt en distinktion mellan uttalanden beträffande företaget och beträffande branschen. Det är också skäl att notera att citaten från enskilda aktörer kan härstamma från såväl intervjuer som fritextsvar i enkäten. Någon distinktion har inte bedömts vara nödvändig i detta fall.

Kodningen har skett enligt följande: Den första bokstaven i varje kod anger huruvida företaget är litet (L), medelstort (M) eller stort (S). Den andra bokstaven anger huruvida det rör sig om ett kommunalägt bolag (K) eller annat (A). En

tredje bokstav, E, har lagts till enbart ifall bolaget säljer energi. Den efterföljande numreringen har skett för att kunna identifiera enskilda företag på basen av källmaterialet. Energimyndigheten behåller denna förteckning eftersom ett namngivande av företag saknar allmänt intresse i detta fall.

Kod	Innebörd
LA + nummer för identifiering	Litet (1-49 anställda) icke-kommunalt företag, utan energiförsäljning
LKE + nummer för identifiering	Litet (1-49 anställda) kommunalägt bolag med energiförsäljning
MA + nummer för identifiering	Medelstort (50-249 anställda) icke-kommunalt företag utan energiförsäljning
MKE + nummer för identifiering	Medelstort (50-249 anställda) kommunalägt bolag med energiförsäljning
SA + nummer för identifiering	Stort (> 250 anställda) icke-kommunalägt företag utan energiförsäljning
SAE + nummer för identifiering	Stort i(> 250 anställda) icke-kommunalägt företag med energiförsäljning
SKE + nummer för identifiering	Stort (> 250 anställda) kommunalägt bolag med energiförsäljning
BO + nummer för identifiering	Branschorganisation

Tabell 4.1. Koder på deltagande företag.

5. Hur uppfattas konkurrensen på marknaden för energitjänster?

5.1. Utvecklingen på marknaden

I intervjun tillfrågades företagen huruvida de upplever att det finns konkurrens på energitjänstemarknaden. Knappt 80 procent (18/23) svarade att konkurrens förekommer i varierande omfattning. Hälften av de intervjuade (12 företag) sade att konkurrens finns och att den är på en för dem "lämplig" nivå, dvs. inte särskilt hård men inte heller obefintlig. Detta är dock allmänna slutsatser om hela marknaden, medan slutsatserna för enskilda segment av marknaden avviker. Större företag verkar dock lättare kunna observera skillnader i konkurrensen inom olika segment av energitjänstemarknaden.

En knapp tiondedel av de intervjuade företagen (2 företag) sade att de inte känner av någon konkurrens alls. Detta kan förklaras t.ex. av att företaget sökt sig till en nisch där inga konkurrenter verkar.

Vi upplever ingen konkurrens över huvud taget med tanke på att vi gör det som ingen annan känner för att göra. (MKE10)⁸

De kommunala energibolagen anser i regel att marknaden präglas av konkurrens. De uppfattar att risken att någon privat aktör blir undanträngd p.g.a. deras aktivitet är liten. Däremot är det uppenbart att kommunala bolag har andra ingångar till kunderna än övriga aktörer. Det förekommer dock samarbete mellan kommunala bolag och små företag, t.ex. då kommunala bolag handlar upp vissa specifika tjänster.⁹

Nedan ges två exempel på stora kommunalägda bolags perspektiv:

Idag går det att bedriva och utveckla energitjänster. Konkurrensen finns, men marknaden är inte så överetablerad att det huggs över jobben. Jag tror inte att våra kunder är uppringda leverantörer för energitjänster. Att bara prata med en kund kan vara ett stycke arbete. Där är vi inte i energibranschen idag. Det är så man arbetar inom konsultbranschen. (SKE6)

Det är stor efterfrågan och många aktörer bjuder ut olika typer av energitjänster. Många vänder sig till oss per automatik genom ordinarie

---

⁸ Detta bolag uppger dock att man möter konkurrens inom vissa andra segment.

⁹ SKE2

kundkontakter. Vi deltar inte om kunden vill ha EPC-upphandlingar.¹⁰ Däremot erbjuder vi hjälp att utvärdera upphandlingar. Vi har god koll på konkurrenternas priser och agerar för att inte ligga för högt eller för lågt. Vi som fristående aktiebolag med politisk ledning är alltid lite under lupp av konkurrenterna. Vi verkar i hela Sverige, även med energitjänster och har inte bara egna kunder. Vi har samarbetspartners runt om i landet och främjar på så sätt lokala energitjänstemarknader. (SKE8)

Flera mindre företag anser däremot att konkurrensen med de kommunala eller stora bolagen är stor eftersom dessa håller på att bilda avdelningar som erbjuder energitjänster – ett påstående som bekräftas av några intervjuade kommunala energibolag.¹¹ Kommunala energibolag har liksom andra företag som säljer energi en konkurrensfördel i och med att de har tillgång till kundernas energistatistik. Därutöver har de kommunala bolagen en speciellt stark position inom den egna kommunen. Detta gör det lättare för dem att rikta in sig på kunder med stor energibesparingspotential. Med hjälp av energistatistiken kan de kommunala bolagen och andra företag som säljer energi se vilka kunder som har hög energiförbrukning och ta kontakt med dessa för att sälja anpassad energieffektivisering. Mindre företag har inte tillgång till denna statistik utan får skapa sin egen marknad genom att själva leta upp lämpliga kunder och ta kontakt med dem.

Två av de intervjuade företagen nämnde regionala energikontor som direkta konkurrenter.¹² Energitjänstkontor uppges åtminstone indirekt fördela jobb till företag som sysslar med energitjänster. Idag gör vissa energikontor energikartläggningar själva, vilket kan ta jobben från energitjänsteföretagen. Å andra sidan är detta en gråzon, eftersom energikontorens verksamhet stimulerar hela marknaden.¹³

Konkurrensen kan komma att öka i framtiden eftersom marknaden fortfarande är i utvecklingsfasen. ”Man kan även tala om en nytändning på marknaden.”¹⁴

Vi känner av konkurrensen, men inte till den grad att den kan uppfattas som besvärande. Men jag tror att konkurrensen kommer att öka. Sverige ligger bra till när det gäller belysningseffektivisering jämfört med övriga Europa. Vi ser med tillförsikt på framtiden och är inte särskilt oroade över konkurrensen just nu. (LA20)

I enkäten fick företagen svara på en fråga om efterfrågans storlek på energitjänstemarknaden. I figurerna 5.1. och 5.2. nedan redovisas svaren enbart utgående från huruvida företaget är kommunalägt eller inte.

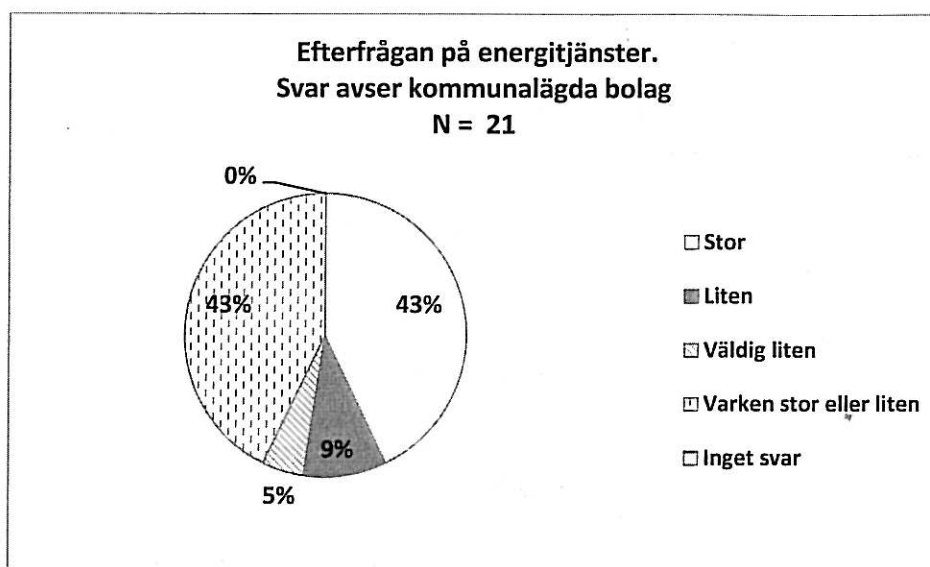
¹⁰ Energy Performance Contract, dvs. en form av prestationsavtal

¹¹ Exempelvis LKE5 och MKE10

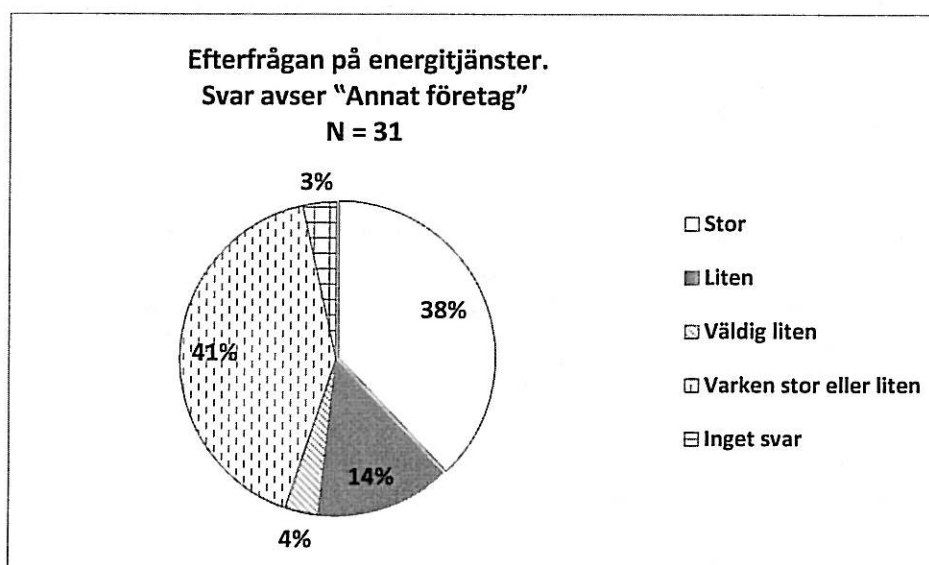
¹² LA17 och LA10

¹³ LA17

¹⁴ SAE5

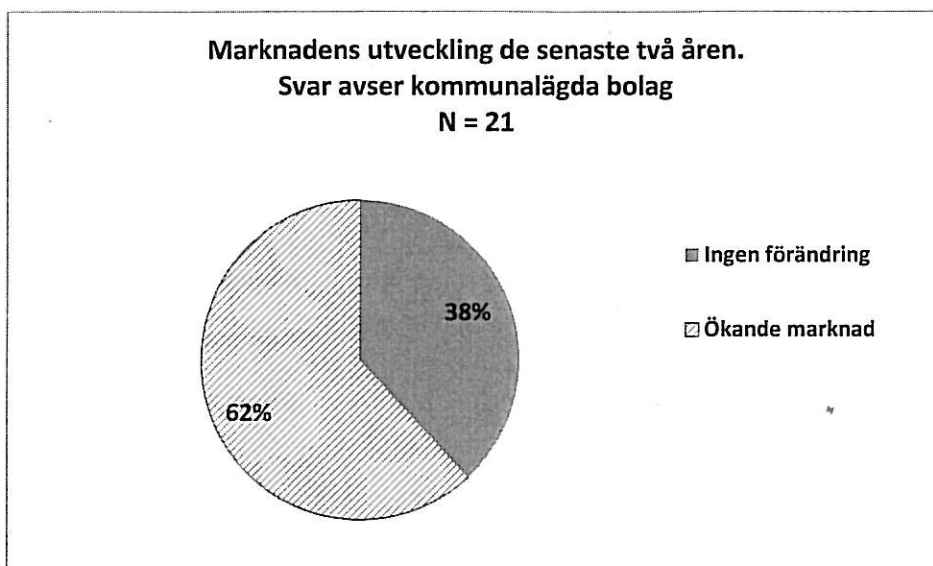

Figur 5.1. Efterfrågan på energitjänster.

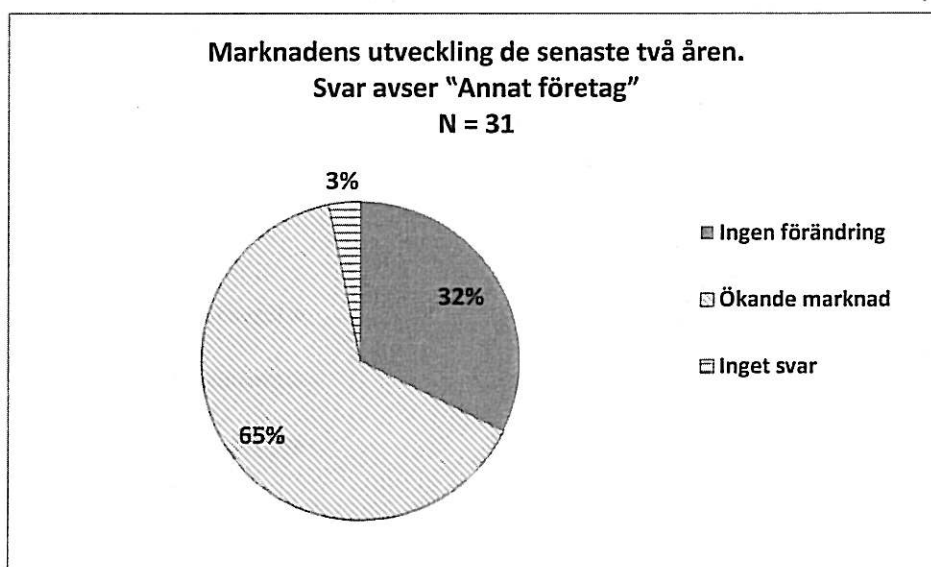

Figur 5.2. Efterfrågan på energitjänster.

Det förekommer inga nämnvärda skillnader mellan kommunalägda bolag och andra i synen på efterfrågans storlek. Inte heller föreligger det någon betydande skillnad mellan dessa båda grupper beträffande deras syn på marknadens utveckling de senaste två åren, vilket framgår ur figur 5.3 och 5.4 nedan.

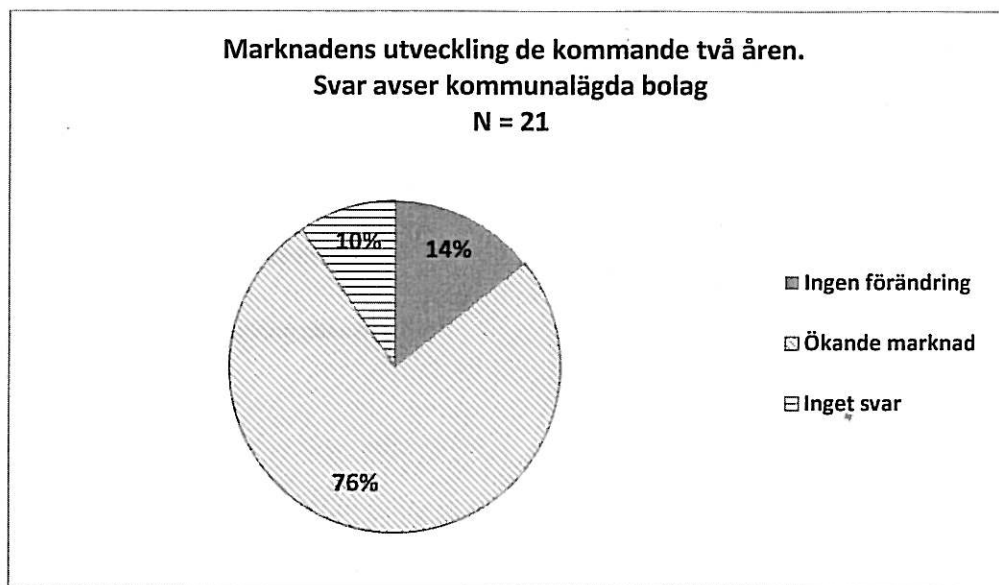

Figur 5.3. Marknadens utveckling de senaste två åren, kommunalägda bolag

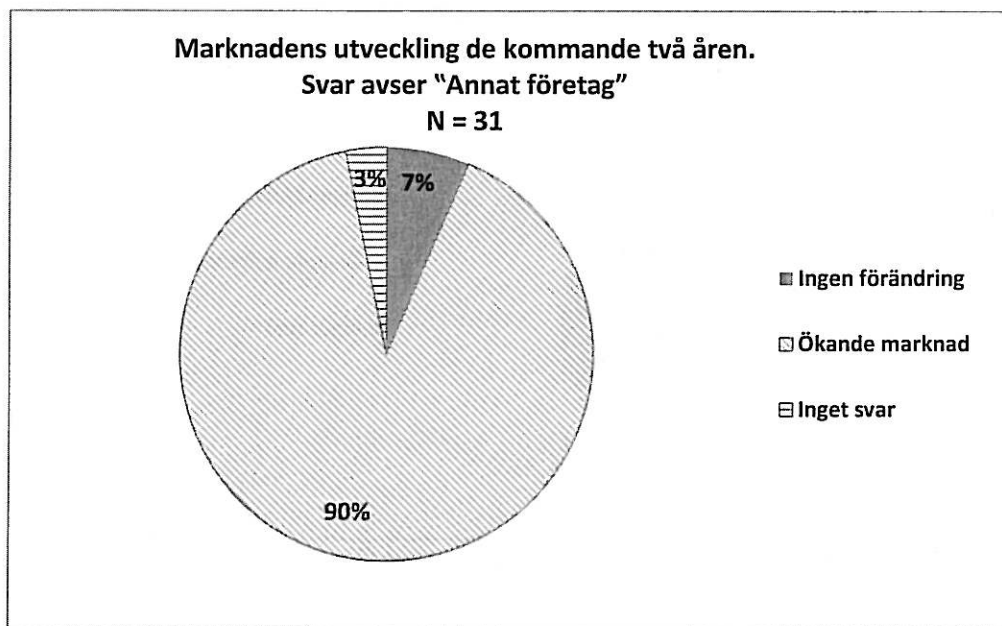

Figur 5.4. Marknadens utveckling de senaste två åren, annat företag

Här redovisas av utrymmesskäl inte i detalj för svarsfördelningen enligt företagens storlek eller huruvida de säljer energi eller inte, men även då är fördelningen i stora drag densamma, dvs. merparten av företagen anser att marknaden ökat, medan omkring en tredjedel inte upplevt någon förändring. Praktiskt taget inget företag uppfattade att marknaden skulle ha minskat. Denna utveckling bedöms fortsätta, vilket framgår ur figur 5.5 och 5.6 nedan.

Figur 5.5. Marknadens utveckling de kommande två åren, kommunalägda bolag

Figur 5.6. Marknadens utveckling de kommande två åren, annat företag.

En överväldigande majoritet av såväl kommunalägda som andra bolag bedömer att marknaden för energitjänster kommer att öka under de närmaste två åren. Görs indelningen enligt bolagens storlek eller huruvida de säljer energi eller inte fås grovt taget samma svarfördelning, dvs. ingen grupp avviker från de övriga i detta hänseende.

Marknaden för energitjänster kan inte betraktas som statisk, utan befinner sig i ständig förändring. Som ett exempel på detta kan nämnas att hushåll från och med oktober 2012 har fått möjlighet till timmätning av elförbrukningen, vilket innebär att marknadspotentialen för energitjänster inom denna konsumentgrupp ökar.

5.2. Beställarkompetensen

Det är på sin plats att nämna något om beställarkompetensen, eftersom denna fråga också påverkar konkurrenssituationen. På basen av de enkätsvar som Energimyndigheten har fått, kan man säga att den allmänna bedömningen är att beställarnas kunskap är bristfällig. Detta är en betydande majoritet företag ense om, oberoende av vilken kategori de tillhör. Ytterst få företag bedömer beställarkompetensen som god, medan något fler, men dock en klar minoritet, bedömer den som tillräcklig. Av utrymmesskäl utelämnas detaljerna här.

Ett litet företag uppgav sig ha erfarenhet av att energitjänster är svåra att definiera och prissätta för beställaren om denna inte har ett helhetsbegrepp på hela den fastighet som är föremål för beställningen. En beställare som utan en organisation för energifrågor går in och köper energitjänster baserade på lägsta pris och utan en tydlig beskrivning av vad som egentligen ska utföras, kommer inte att hamna rätt.¹⁵

Marknaden består av två typer av beställare, nämligen de med egen organisation för energifrågor och de utan. Deras behov och förutsättningar för att konkurrensutsätta sina entreprenörer är helt olika. De kunder som inom sin organisation har folk som jobbar med energifrågor kan också upphandla energientreprenader under konkurrens. De tar själva fram de åtgärder som ska utföras och gör en beskrivning på vilken sedan flera entreprenörer kan kalkylera. Därefter står beställaren själv för de justeringar, intrimningar och uppföljningar som behöver utföras. Entreprenören står för en entreprenad med en tydlig omfattning och beställarens energiresurs sköter resten. Beställare utan organisation har svårare att konkurrensutsätta sina entreprenader. De behöver mer hjälp med hela processen från utvärdering och val av åtgärder till intrimning och uppföljning av utfall.

Det finns ett stort behov av energitjänster, men efterfrågan är inte alltid lika stor. Detta beror på att kunder som har ett behov inte har förmågan att se behovet. De ser inte sina besparingspotentialer och eftersom de inte ser dem så går de inte heller och frågar efter någon som kan lösa deras problem (LA7)

5.3. Sammanfattning

På basen av dessa enkätsvar kan man dra slutsatsen att det råder så gott som fullständig samsyn mellan marknadens aktörer beträffande utvecklingen, både den som skett och den som förväntas ske. Med andra ord kunde man säga att stämningen på den svenska marknaden för energitjänster överlag är

---

¹⁵ LA13

förhoppningsfull, vilket måste ses som en viktig bakgrundsfaktor vid en detaljerad analys av förhållandena på marknaden.¹⁶ Beställarkompetensen anses dock behöva fortsatt utveckling.

---

¹⁶ Ibland kan en jämförelse av energitjänstemarknaden i olika länder öka förståelsen för utvecklingen. Detta skulle dock ligga utanför ramen för denna utredning. En intressant undersökning är dock Elin Dahl (2012) *Energy companies becoming energy service providers. A comparative study between Denmark and Sweden*, Master Thesis, Technical University of Denmark and Linköping University.